

Domnule Presedinte,

Subscriesele:

-**Asociația Parlamentul Independentei** cu sediul în strada Sfatul Tarii nr.49, Chisinau, Republica Moldova;

-**Asociația Obștească „Juristii pentru Drepturile Omului”** cu sediul în str. Vlaicu Pircalab 2, of.13, Chisinau, Republica Moldova;

-**Asociația Obștească "Institutul de Justiție Civilă"** cu sediul în strada Iacob Hancu nr.8, Chisinau, Republica Moldova;

-**Asociația National-Culturală "Basarabia" a Romanilor din regiunea Odesa, Ucraina**, cu sediul în strada Scolii nr.7, localitatea Utkonosivka, raion Ismail, regiunea Odesa, Ucraina;

-**Institutul Frații Golescu pentru relații cu românii din străinătate** cu sediul în București, sector 3, Splaiul Unirii nr 45, BI M15, sc. A, ap. 1;

-**Institutul pentru Drepturi Civile Europene**, cu sediul în București, sector 1, str. Caderea Bastiliei nr.41;

formulam prezentul

MEMORIU-MANIFEST

fata de proiectul legislativ (aflat în procedura transparenței decizionale, fiind publicat pe pagina de internet a Ministerului Justiției) de modificare a legii cetățeniei române nr.21/1991 referitor la redobândirea cetățeniei române de către etnicii romani care sunt cetățeni ai Republicii Moldova sau ai Ucrainei.

DOMNULUI PRESEDINTE AL ROMÂNIEI

1) Proiectul de modificare a legii 21/1991 prevede modificarea articolului 4 alin.2 din legea cetateniei romane "dispozitiile prezentei legi **nu** confera cetatenilor straini sau persoanelor fara cetatenie **un drept la dobandirea cetateniei romane prin acordare la cerere**" incalca flagrant dispozitiile articolului 5 din Constitutia Romaniei cat si dispozitiile articolului 4 alineatul 1 litera c) din legea 21/1991. Va invederam faptul ca redobandirea cetateniei romane astfel cum a fost definita de legiuitorul roman prin legea 21/1991 reprezinta un act de reparatie istorica fata de persoanele care au pierdut cetatenia romana din motive neimputabile lor, motiv pentru care a fost instituita o varianta simplificata - redobandirea cetateniei romane - tocmai pe acest considerent al pierderii cetateniei romane fara voia fostilor cetateni romani. Spre deosebire de acordarea cetateniei romane conform articolului 8 din legea 21/1991 - prin naturalizare, redobandirea cetateniei romane reprezinta un drept fundamental al solicitantilor care au vocatie la redobandirea cetateniei romane si care demonstreaza ca intrunesc conditiile legale pentru redobandirea cetateniei romane.

Aceasta propunere de modificare a articolului 4 alineatul 2 din legea 21/1991 vine in contradictie cu preambulul O.U.G. 5/2010 (preambul care reprezinta unul dintre motivele principale pentru care a fost infiintata Autoritatea Nationala pentru Cetatenie) in care se mentioneaza faptul ca: "Luand in considerare **obligatia pozitiva de a asigura caracterul efectiv, neiluzoriu al drepturilor conferite de lege, obligatie instituita de Conventia Europeana a drepturilor Omului**",

2) In ceea ce priveste prevederile privind adaugarea articolului 15¹ alineatul 4 - **cunoasterea limbii romane la nivelul B1** al Cadrului European comun de referinta pentru limbi - implementarea acestei prevederi **anuleaza practic ratiunea existentei articolului 11 din legea cetateniei romane** - ca masura reparatorie pentru toti romanii care au pierdut cetatenia romana ca urmare a ocupatiei sovietice inceputa cu al doilea razboi mondial in teritoriile pierdute de Romania.

Aceasta propunere nu tine cont de faptul ca cetatenii Republicii Moldova au ca limba oficiala/materna - limba romana pe care o folosesc in toate aspectele vietii cotidiene. Din punct de vedere istoric se cuvine mentionat faptul ca acestia au pastrat limba romana in contextul unei presiuni teribile de deznationalizare folosit de imperiul tarist si sovietic in Basarabia.

In privinta etnicilor romani din Ucraina, va invederam faptul ca, generatia oamenilor de peste 50 de ani din Ucraina, regiunea Cernauti, care au urmat scoala in limba romana, au scris, pe parcursul tuturor anilor petrecuti in scoala in limba romana cu caractere chirilice. Niciunul dintre ei nu stie sa scrie corect gramatical sau ortografic in limba romana cu caractere latine. In ceea ce priveste generatia persoanelor tinere de peste 20 de ani, multi dintre acestia nici macar nu au mai avut aceasta ocazie, deoarece numarul scolilor cu predare in limba romana s-a diminuat drastic, iar incepand cu acest an, 2024, in toate scolile din Ucraina, predarea materiilor de baza se face in limba ucraineana.

Pe langa acestia mai exista etnici romani care s-au nascut in strainatate in zone in care nu au folosit deloc limba romana dar ai caror bunici sau parinti au emigrat in timpul regimului comunist din Romania - aceasta inseamna ca tuturor acestora li se neaga dreptul de a redobandi cetatenia romana din cauza faptului ca nu cunosc limba romana la un nivel atat de avansat.

Introducerea unei cerinte de cunoastere a limbii romane la nivelul B1 conduce la discriminarea celor care, din motive istorice, sociale sau personale, nu au avut acces sau oportunitatea de a invata limba la acest nivel. Este important sa se asigure ca legile privind cetatenia sunt in concordanta cu **principiile egalitatii si nediscriminarii**.

Conform articolului 15 din Declaratia Universala a Drepturilor Omului, fiecare persoana are **dreptul la o nationalitate**. Modificarea propusa incalca in mod flagrant acest drept pentru cei care nu pot indeplini cerinta lingvistica din motive neimputabile.

Prin aceasta propunere **se incalca principiul proportionalitatii masurilor** - orice restrictie impusa in procesul de redobandire a cetateniei trebuie sa fie proportionala cu scopul urmarit. Or, nu exista niciun studiu

evaluator care sa verifice daca cerinta lingvistica serveste un interes public legitim ori daca exista alte modalitati, mai putin restrictive, pentru a atinge acelasi obiectiv.

De asemenea, **se incalca dreptul la identitate si apartenenta**. Cetatenia reprezinta mai mult decat un statut legal, este legata de sentimentul de identitate si apartenenta la o comunitate. Cerinta de cunoastere a limbii romane la un nivel avansat nu ar trebui sa stea in calea reinnoirii acestei legaturi pentru descendentii cetatenilor romani intrucat ar echivala cu o noua abandonare a acestora de catre statul roman.

Prin aceasta propunere **se neaga principiile solidaritatii si incluziunii**. Modificarea propusa va trimite un mesaj negativ comunitatilor de romani din diaspora si descendentilor acestora, sugerand ca sunt valorizati mai putin daca nu indeplinesc anumite criterii lingvistice. Promovarea unei politici de cetatenie bazata pe principii de incluziune si solidaritate este esentiala pentru a mentine legatura puternica intre Romania si romanii din Republica Moldova si Ucraina.

Prin articolul 1 alineatul 1 din legea 299/2007 privind sprijinul acordat romanilor de pretutindeni, legiuitorul, atunci cand a definit categoria romanilor de pretutindeni a inclus persoanele care isi asuma liber identitatea cultural romaneasca, persoanele de origine romana si cele apartinand filonului lingvistic si cultural romanesc, **nefiind conditionati de o cunoastere aprofundata a limbii romane**. In consecinta, capacitatea de a petitiona si de a redobandi cetatenia romana nu este conditionata de nivelul la care etnicii romani stapanesc limba romana.

Prin folosirea acestui pretext - de a cunoaste limba romana la nivel B1 este restrictionat dreptul natural si constitutional (articolul 7 din Constitutia Romaniei) ale etnicilor romani din fostele teritorii care au apartinut, la un moment dat, de statul roman. Cerinta in ceea ce priveste folosirea limbii romane la un nivel avansat nu este prevazuta in legislatia privind redobandirea cetateniei nici de catre Republica Moldova si nici de catre statul Israel. In cazul statului Israel, legea acestora permite oricarui etnic israelian dreptul de a reveni in tara,

recunoscandu-i dreptul de a solicita si obtine cetatenia israeliana atat pentru titular cat si pentru sot sau sotie, copii, nepotii si sotii/sotiile acestora.

3) Modificarea propusa a fi adusa prin introducerea articolului 15¹ alin. 6 care prevede un termen de analizare a dosarelor de redobandire a cetateniei romane de cel mult doi ani de zile, in conditiile in care, in prezent, conform articolului 16 alineatul 2 litera c din lege avem un termen de cinci luni de zile **creste termenul de analiza al dosarelor de 5 ori**, termen la care se adauga si un alt termen, intitulat "rezonabil" insa nedefinit, nedeterminat, conform articolului 15¹ alineatul 7 (articol propus a fi adaugat prin proiectul de lege), in care se pot face verificari cu privire la autenticitatea inscrisurilor ne va intoarce in timp cu 14 ani, atunci cand nu exista Autoritatea Nationala pentru Cetatenie iar dosarele petentilor zaceau nesolutionate timp de 5 sau 6 ani pana cand a fost infiintata, in anul 2010, Autoritatea Nationala pentru Cetatenie.

Cresterea de circa 5 ori a termenului de solutionare a dosarelor reprezinta un afront adus modificarilor legii cetateniei romane, legiuitorul modificand constant aceasta lege tocmai pentru ca dosarele sa fie solutionate cu celeritate, respectiv cu respectarea unui *termen rezonabil prevazut de art 9 si 10 din Conventia Europeana Asupra Cetateniei*. De asemenea, aceasta crestere a termenului de analiza al dosarelor incalca si practica constanta a instantelor de judecata care a stabilit ca un termen de 6 luni ca fiind rezonabil pentru analiza dosarelor privind redobandirea cetateniei romane.

In preambulul Ordonantei de urgenta nr. 5/2010 privind infiintarea, organizarea si functionarea Autoritatii Nationale pentru Cetatenie sunt precizate in mod expres motivele adoptarii acesteia, din lecturarea acestora rezultand fara echivoc faptul ca termenul de 5 luni de zile in care trebuie analizat dosarul este unul imperativ:

Avand in vedere obligatia Comisiei pentru cetatenie de a respecta termenele legale pentru solutionarea cererilor in materie de cetatenie;

Tinand cont de necesitatea crearii cat mai rapide a instrumentelor legale prin care Comisia pentru Cetatenie sa poata solutiona in termenul de 5 luni

prevazut expres in legea cetateniei romane nr. 21/1991, republicata, cu modificarile si completarile ulterioare, cererile de redobandire si acordare a cetateniei romane;

Tinand cont de faptul ca, in ultimii trei ani, ritmul de solutionare a cererilor de redobandire a cetateniei romane a fost de aproximativ trei ori mai mare decat al cererilor inregistrate nu consideram oportuna si nici justificata majorarea de cinci ori a termenului de solutionare a cererilor de redobandire a cetateniei romane.

4) In ceea ce priveste propunerea inserarii art 16 alin. 3 conform caruia, la inregistrarea dosarelor de redobandire a cetateniei romane sa se accepte doar *extrase din registrele de stare civila apostilate*, **emise cu cel mult 2 ani de zile anterior** inregistrarii dosarului de redobandire a cetateniei romane - aceasta dispozitie de a stabili o interdictie la depunerea dosarului daca actele au o vechime mai mare de doi ani este abuziva, nelegala, neconstitutionala, ofensatoare si excede oricarei norme legale in vigoare. Prin aceasta se incalca si dispozitiile articolul 3 din Conventia incheiata la Haga in data de 05.10.1961 privind suprimarea cerintei supralegalizarii actelor oficiale straine articol care prevede faptul ca "**Singura formalitate** care ar putea fi ceruta pentru a atesta veracitatea semnaturii, calitatea in care a actionat semnatarul actului sau, dupa caz, identitatea sigiliului sau a stampilei de pe acest act, **este aplicarea apostilei** definite la articolul 4, eliberata de catre autoritatea competenta a statului din care emana documentul." Nicaieri in aceasta conventie nu este prevazuta o limita in timp a valabilitatii apostilei aplicate pe aceste acte.

5) Modificarea propusa a fi adusa articolului 20 alin.4 din legea 21/1991 referitor la faptul ca **juramantul de credinta nu poate fi depus dupa expirarea termenelor in nici o imprejurare si indiferent de motivul invocat** nu tine cont situatiile in care petentii s-ar afla intr-o imposibilitate reala de prezentare. Aceasta imposibilitate de prezentare putand avea legatura cu starea medicala in care se pot afla petentii la un moment dat (accidente, sarcina, interventii

chirurgicale, etc.) dar si de alte situatii de forta majora pe care acestia nu le pot depasi, avand doua exemple recente - prima a fost pandemia, in timpul careia a fost restrictionata deplasarea persoanelor iar cea de-a doua o reprezinta razboiul din Ucraina, barbatii cetateni ucraineni, indiferent de etnia lor, avand interdictie de a parasi Ucraina de la inceputul declansarii razboiului, in urma cu mai mult de 2 ani de zile - aceasta in conditiile in care consulatele Romaniei din Ucraina au fost inchise inca de la inceputul razboiului. Conform modificarii propuse, acesti oameni, etnici romani carora li s-au aprobat cererile de redobandire a cetateniei romane in ultimii 2 ani, ar fi decazuti din dreptul de a mai depune juramantul fara a avea nici o vina pentru faptul ca nu au cum sa depuna juramantul.

6) Referitor la modificarile propuse a fi aduse articolului 13 alin.3 din legea cetateniei romane, conform carora petentii care opteaza pentru mentinerea domiciliului in strainatate trebuie sa depuna cererile de redobandire a cetateniei romane la consulatele Romaniei din strainatate iar cei care opteaza pentru stabilirea domiciliului in Romania pot depune cererile doar la sediul Autoritatii Nationale pentru Cetatenie din Bucuresti sau la birourile teritoriale din Galati, Iasi sau Suceava. **Aceasta prevedere propusa incalca dreptul etnicilor romani din regiunea Cernauti, regiunea Herta si fostele judete Cetatea Alba si Ismail (care in prezent fac parte din teritoriul Ucrainei) de a solicita redobandirea cetateniei romane** deoarece, de aproape 2 ani, sectiile consulare ale Romaniei din Ucraina nu functioneaza din cauza razboiului, deci acestia nu ar putea depune cereri de redobandire a cetateniei romane cu mentinerea domiciliului in strainatate la Autoritatea Nationala pentru Cetatenie conform prevederilor propuse prin proiectul de lege, incalcandu-se astfel dreptul fundamental de a solicita cetatenia romana, drept prevazut de articolul 5 din Constitutie. Legea ar trebui sa permita in continuare, asa cum se intampla in prezent, ca petentii sa poata depune cereri de redobandire a cetateniei romane atat la sediul Autoritatii Nationale pentru Cetatenie, la birourile teritoriale din Romania cat si la oficiile consulare ale Romaniei din strainatate, indiferent de optiunea stabilirii domiciliului in Romania sau in strainatate. Mai mult decat atat,

aceasta dispozitie propusa discrimineaza petentii in functie de optiunea selectata - stabilirea domiciliului in Romania sau mentinerea domiciliului in strainatate, acestora fiindu-le ingradita exercitarea dreptului de a dobandi cetatenia romana, drept consfintit prin articolul 5 din Constitutia Romaniei cu atat mai mult cu cat, in prezent, acestia au posibilitatea, pe parcursul analizarii cererii si pana la solutionarea acesteia prin Ordin al Presedintelui Autoritatii Nationale pentru Cetatenie, sa-si schimbe optiunea domiciliului - stabilirea in Romania sau mentinerea domiciliului in strainatate.

7) Referitor la introducerea articolului 19¹ alin.1 privind solutionarea cererilor in ordinea cronologica a inregistrarii acestora - aceasta prevedere va duce la blocarea analizarii cererilor deoarece, asa cum lesne se poate observa pe pagina de internet a Autoritatii Nationale pentru Cetatenie, la rubrica stadiu dosar> articolul 11 exista dosare inregistrate in anii 2018, 2019 si 2020 care nu sunt solutionate in paralel cu dosare inregistrare in anul 2021 care sunt solutionate. Acest fapt este cauzat de modul de lucru diferit al Comisiilor pentru Cetatenie(care conform OUG 5/2010 era constituita din 20 de membri si un presedinte al comisiei care se intrunesc cate 3 pentru a analiza dosarele). Aceste comisii pentru cetatenie din cadrul Autoritatii Nationale pentru Cetatenie pot avea un ritm de lucru diferit, in functie si de particularitatile fiecarui dosar in parte(acte lipsa sau neconcordante, verificarea autenticitatii actelor din dosar) - fapt care duce la situatia in care, prin prisma noilor modificari propuse a fi aduse legii 21/1991, **s-ar ajunge la blocarea analizarii tuturor dosarelor pana la solutionarea unor dosare inregistrate in anii anteriori si a caror solutionare este intarziata din diferite motive.** Aceasta prevedere ar conduce la incalcarea oricarui termen rezonabil pentru solutionarea dosarelor petentilor.

8) Referitor la dispozitiile propuse de modificare a articolului 15 alineatul 4 din legea 21/1991 conform carora Comisia are posibilitatea **audierii solicitantului** in cazul in care considera necesara clarificarea unor aspecte cuprinse in cererea de acordare a cetateniei sau care rezulta din actele depuse

ori in cazul in care apreciaza ca audierea e necesara in vederea stabilirii uneia sau unor conditii pentru indeplinirea uneia sau mai multora dintre conditiile pentru acordarea cetateniei, iar neprezentarea duce la respingerea cererii, inclusiv cu prevederile propuse pentru articolul 15 alineatul 6 „In cazul in care Comisia constata necesitatea **audierii unor persoane** care ar putea da informatii utile in vederea solutionarii cererii, dispune citarea acestora, stabilind un nou termen”. - **aceste dispozitii vin in contradictie cu prevederile articolului 309 punctul 5 din noul cod de procedura civila care prevede „Proba cu martori nu se admite niciodata impotriva sau peste ceea ce cuprinde un inscris si nici despre ce s-ar pretinde ca s-ar fi zis inainte, in timpul sau in urma intocmirii lui”.**

Raportat la cele precizate anterior, in conditiile in care dosarul e depus impreuna cu toate actele care dovedesc indeplinirea conditiilor prevazute de prezenta lege, acest text referitor la audierea petentului nu isi are rostul, deoarece dovada cetateniei se face cu acte, iar audierea sa apare ca o forma de intimidare care prelungeste, nejustificat, o procedura si asa foarte grea.

9) *Propunerea de modificare legislativa nu prevede actele cu care se face dovada vocatiei la dobandirea/redobandirea/renuntarea la cetatenia romana fiind propus ca articolul 16 alineatul 4 din legea cetateniei romane sa prevada faptul ca lista acestor acte urmeaza a se aproba si afisa pe site-ul Autoritatii Nationale pentru Cetatenie de catre Presedintele Autoritatii Nationale pentru Cetatenie, respectiv publica in Monitorul Oficial. Acest fapt contravine declaratiei data de catre Ministrul Justitiei, Alina – Ștefania Gorghiu care a spus ca acest proiect de modificare a legii cetateniei romane este necesar pentru a se putea asigura un cadru simplu, transparent si predictibil. Dar cum se poate realiza un cadru transparent si predictibil atunci cand, in proiectul de modificare a legii 21/1991 nu apar mentionate tocmai care sunt actele cu care se va putea face dovada vocatiei la dobandirea/redobandirea/renuntarea la cetatenia romana, pentru a putea fi dezbatut public (transparent) acest aspect si a nu lasa fiecarui Presedinte al Autoritatii pentru Cetatenie sa schimbe, dupa cum crede, lista*

actelor doveditoare. Ar fi predictibil daca s-ar mentiona in proiectul de modificare a legii cetateniei romane actele cu care se poate face dovada vocatiei la dobandirea/redobandirea/renuntarea la cetatenia romana.

Avand in vedere toate motivele expuse in prezentul memoriu, va solicitam sa dispuneti luarea tuturor masurilor legale in vederea retragerii proiectului legislativ (asa cum apare in forma actuala pe pagina de internet <https://www.just.ro/proiect-de-lege-pentru-modificarea-si-completarea-legii-cetateniei-romane-nr-21-1991-precum-si-pentru-modificarea-si-completarea-altor-acte-normative/>) privind modificarea legii cetateniei romane (propus de catre Ministerul Justitiei, proiect aflat in procedura transparentei decizionale in prezent) deoarece contine elemente de neconstitutionalitate, numeroase incalcari ale legislatiei nationale si comunitare si a principiilor de drept.

Apreciem in mod obiectiv faptul ca, nu ar trebui ingradit dreptul fundamental la redobandirea cetateniei romane pentru cei care au pierdut cetatenia romana din motive neimputabile lor si descendentii lor (chestiune care face parte din dreptul intern) pentru a putea intra in programul Visa Waiver ci ar trebui instituit un mecanism care sa permita separarea celor indreptati sa redobandeasca cetatenia romana de cei care incearca in mod fraudulos sa obtina cetatenia romana.

Noul proiect de modificare a legii cetateniei romane ar fi trebuit sa puna accentul pe necesitatea de a mentine legislatia privind cetatenia accesibila si echitabila, respectand in acelasi timp drepturile fundamentale ale persoanelor si principiile de baza ale dreptului international. Este crucial sa se gaseasca un echilibru intre integritatea procesului de acordare a cetateniei si asigurarea ca acesta ramane deschis si just pentru toti cei care au un drept legitim de a o solicita.

Asociatia Parlamentul Independentei

prin Alexandru Arseni, profesor universitar, doctor habilitat in drept constitutional, cavalier al Ordinului Militar din Romania in grad de Comandor

Asociatia Obsteasca „Juristii pentru Drepturile Omului”

prin presedinte Vitalie Iordachi

Asociatia Obsteasca "Institutul de Justitie Civila"

prin presedinte Andrei Briceac

**Asociatia National-Culturala "Basarabia" a Romanilor din regiunea Odesa,
Ucraina**

prin Anatol Popescu, membru fondator si cavaler al Ordinului National "Pentru
Merit"

Institutul Fratii Golescu

prin presedinte Mihai Nicolae, doctor in drept

Institutul pentru Drepturi Civile Europene

prin presedinte R. Deleanu